

ახადბაზღა

სოციალ-დემოკრატი

Edition „LE JEUNE SOCIAL DEMOCRATE“ Géorgienne

გამოცემა საქ. ახალგაზრდა მარქსისტთა ორგანიზაციის საზღვარგარეთელ დელეგაციის
მეექვსე რვეული. პარიზი, სექტემბერი 1930 წ. Paris, Juillet 1930. Sixième cahier.

დ ა ნ ზ რ ე ზ ი ს   წ ი ბ

ბოლშევიზმი და მასთან საბჭოთა რეჟიმი, რომელიც დღეს სტალინის დიქტატურაში გამოიხატება, თავის განვითარების უკანასკნელ ფაზაში იმყოფება. დიდ ოპტიმისტულ და მისდამი სიმპატიით მეპყრობილთაც კი, დღეს ის განწირულ დ მიაჩნიათ. საქმე სხვა და სხვა სიძნელეზე კი არაა, რომელთა გადალახვა ობიექტურად შესაძლებელი იქნებოდა. არა! დღეს მთელი რეჟიმი, ეს უხეში და უბადრუკი დიქტატურა აგონიას განიცდის.

რამ შექმნა ასეთი მდგომარეობა?

ბოლშევიკებმა დაიწყეს ეგრეწოდებული «სამხედრო კომუნიზმი». ეს სიტყვა თვითონ მოიგონეს უმთავრესად თავის გასამართლებლად იმ კატასტროფის გამო, რომელიც მათმა პოლიტიკამ გამოიწვია. ამ «სამხედრო კომუნიზმ»-ზე ისინი მდგომარეობამ კი არ აიძულა, არამედ შედეგი იყო მათი თავისუფალი გადაწყვეტილებიანა. «სოციალიზმის» ერთბაშად შემოღება წარმოების და განაწილების ყველა სფეროში — ეს ხომ მათი პროგრამა იყო. მაგრამ ცხოვრებამ დეკრეტებით განსორციელებულ სოციალიზმის თეორია სასტიკად დაამარცხა. ეკონომიკის სრული დეზორგანიზაცია, ქაოსი, ხალხის მოთმინებიდან გამოსვლა — აი ცხოვრების პასუხი. კონსტადტის აჯანყება — ეს იყო პოლიტიკური აპოთეოზი. შეშინებულ ლენინმა უკანდახევა დაიწყო ახალ ეკონომიურ პოლიტიკის შემოღებით (ნეპ).

ნეპმა განახორციელა კაპიტალიტურ მეურნეობის ელემენტარული პრინციპები; კერძო ინიციატივა, თავისუფალი ვაჭრობა შეიშინა, კერძო კაპიტალის მოქმედება წვირლ წარმოებაში, ხოლო მსხვილ წარმოებაში კონცესიების სახით, გლეხობისათვის თავისუფლების მინიჭება, თავის შრომის ნაყოფი ბაზარზე გამოიტანოს გასაყიდათ, ძალად პურის წართმევაზე უარის თქმა, სახელმწიფოს ხელში მყოფ წარმოებაში მუშათა საბჭოთა კონტროლის მაგივრად დირექტორის ბატონობის აღიარება, ბირჟებისა და ბანკების გახსნა, სხვა და სხვა გადასახადის შემოღება, ფულის თავისუფალი ტრიალი.

ახალმა პოლიტიკამ ეკონომიურ ორგანიზმის ძალებს ერთგვარად გზა გაუხსნა. დაიწყო სოფლის მეურნეობის და ინდუსტრიის განვითარების პროცესი.

რამოდენიმე წლის განმავლობაში ამ პოლიტიკამ შექმნა ახალი ბურჟუაზია ქალაქში და მოამაგრა გლეხობა, როგორც კერძო მესაკუთრეთა კლასი. კერძო მეურნეობის სექტორი, როგორც სოფლად, ისე ქალაქად უფრო ძლიერი აღმოჩნდა, ვიდრე ე. წ. საზოგადოებრივი სექტორი, კერძოდ, ლენინის მიერ სოფლად შემოღებული «კოლხონები», (გლეხთა კოლექტიური მეურნეობა) და «სოვხონები», (საბჭოთა სახელმწიფო მეურნეობა) სულს დაფავდენ.

მეორე მხრივ, ახლად წარმოშობილ და ფეხზე წამომდგარ კლასებს თავისი ბუნებრივი განვითარებისათვის უფრო მეტი კონცესიები სჭირდათ. ნების მიერ შემოღებული თავისუფლება აღარ იყო საკმარისი. ახალი მდგომარეობის ლოლიკური განვითარება მითხოვდა უფრო მეტ თავისუფლებას. ამგვარად, საწარმოო ძალთა განვითარება წინააღმდეგობაში ვარდება არსებულ იურიდიულ-პოლიტიკურ პირობებთან, რაც საბჭოთა რეჟიმისათვის საფრთხეს ბადებს. ეს ბოლშევიკებმა კარგად იგრძნეს. ეკონომიურად მომავრებელი მუშა, გლეხი, ბურჟუა — ეს ნიშნავდა თავისუფლებისადმი, დამოუკიდებლობისადმი ლტოლვილ, ესე იგი საბჭოთა სისტემის, ბოლშევიკურ დესპოტიის წინააღმდეგ მიმართულ ძალთა გაძლიერებას. ნების განვითარება მოასწავებდა დემოკრატიისათვის ბრძოლის ნიადაგის შექმნას.

ბოლშევიზმის წინ ამ პირობებში ორი შესაძლებლობა იხსნებოდა: ან ნების განვითარება და მასთან ლოლიკურად დაკავშირებული, არა მარტო სტალინის დიქტატურის, არამედ მთელი კომუნისტურ რეჟიმის ლიკვიდაციის მომზადება, ან-და ნების მოსპობა და «კომუნისტურ მეურნეობისადმი» უკან დაბრუნება. ევოლუციის ილიუზიონისტებს ეგონათ, რომ ბოლშევიზმი ნების საშვალეებით თანდათან დემოკრატიაში შეიზრდებოდა. მათ ეგონათ, რომ ბოლშევიკები შეიგნებდნენ ისტორიულ აუცილებლობას და რუსეთს დემოკრატიისადმი გზას გაუხსნიდნენ. ბოლშევიკების ერთი ნაწილი, ე. წ. მემარჯვენენი ფიქრობდნენ და ახლაც ფიქრობენ, ამ გზით საბჭოთა რეჟიმის შენარჩუნებას, რაც თავისთავად უტოპიას წარმოადგენს, რამდენათაც საბჭოთა სისტემა ანტიდემოკრატიულ რეჟიმს წარმოადგენს. უფრო მართალი იყო პარტიის მემარცხენე ნაწილი, რომელიც ნების განვითარებაში ბოლშევიკურ რეჟიმის მესაფლავეს ხედავდა. სტალინი კი თავის პოზიციების, ხელისუფლების გასამაგრებლად ხან ერთ ტენდენციის, ხან მეორის გავლენაში აწარმოებდა პოლიტიკას და რიგრიგობით ხან ერთ მხარის, ხან მეორის წარმომადგენლებს ებრძოდა. ყოველ შემთხვევაში მიხვდა რა ნების გაგრძელება რა საფრთხეს წარმოადგენდა რეჟიმისათვის, დაიწყო მისი თანდათანობითი მოსპობა და გამოიგონა ე. წ. ხუთ წლიანი გეგმა, რომლის მიხედვით ხუთი წლის განმავლობაში უნდა მომხდარიყო რუსეთის ინდუსტრიალიზაცია, რა თქმა უნდა არა კერძო, არამედ სახელმწიფო საკუთრების ნიადაგზე. ამ გეგმის განხორციელებით მას უნდოდა რუსეთი უცხოეთისაგან დამოუკიდებელი გაეხადა, და ასე მხოლოდ ერთ ქვეყანაში განხორციელებინა «ასპროცენტური სოციალიზმი».

ინდუსტრიალურად უაღრესად განვითარებული რუსეთი, მიაწოდებდა სოფელს ყველა აუპირო საჭიწელს, მიიღებდა მისგან საკმაო პურს, როგორც შინაურ მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად, ისე უცხოეთში გასაზიდათ. ეკონომიური დამოუკიდებლობა საბჭოთა კავშირს საშვალეებას მისცემდა კომუნისტური აგიტაცია გაეძლიერებია უცხოეთში და ამგვარად «მსოფლიო რევოლუცია» დაეჩქარებია.

როგორ მოხდებოდა ასეთი სასწაული, რომ გადატაკებული, ჩამორჩენილი, სრულიად უკაპიტალოდ მყოფი, მონობის უღელ ქვეშ მომწყვდიელი რუსეთი ხუთი წლის განმავლობაში უაღრესად განვითარებულ ინდუსტრიალურ ქვეყანად გადაიქცეოდა, ეს ალახმა უწყის.

ცხოვრებამ პირველ წელიწადშივე დაამტკიცა ამ გეგმის უსუსურობა. ვერც ერთ სფეროში ვერ ასრულდა გეგმა. სოფლად კი მას მოჰყვა კატასტროფული შედეგები.

ხუთი წლის გეგმის მიხედვით, სოფლად მთავარი როლი უნდა მიენიჭათ კოლექტიურ მეურნეობას. გლეხის კერძო მეურნეობას გამოეცხადა ომი. თუმცა ბრძოლა უნდა წარმოებულებოდა ე. წ. «კულაკების» წინააღმდეგ, მაგრამ რაკი არც ერთ შემთხვევაში არ მომხდარა «კულაკის» მცნების ნათელი განმარტება, ბრძოლა წარმოებდა არსებითად მთელი გლეხობის წინააღმდეგ, რომელიც თავის კერძო მეურნეობას მისდევდა. სტალინის ბრძანებით უნდა მომხდარიყო ე. წ. კოლექტივიზაცია, გლეხების კერძო საკუთრების მოსპობა და მათი «კოლხოზებში» შესვლა და იქ სახელმწიფოსათვის მუშაობა.

გლეხები ამგვარად უნდა სახელმწიფო მუშებად გადაქცეულიყვნენ, მათი კერძო თავისუფლება ისპობოდა და ისინი ხდებოდენ სტალინის «სახელმწიფოს» ყმებად. სოფლად სრული კოლექტივიზაციის განხორციელება ხუთი წლის განმავლობაში, ეს შეადგენდა ხუთწლიან გეგმის ქვაკუთხედს.

სტალინის ბიჭებმა ბატონის გასახარებლად მიჰყვეს ხეოი «კოლექტივიზაციის კამპანიის საჩქაროდ და წარმატებით ჩატარებას» და რამოდენიმე თვის შემდეგ ბოლშევიკური გაზეთები გაივსო ცნობებით «კოლექტივიზაციის ფრონტიდან»... «გადადიან კოლექტივში» ამა და ამ რაიონის გლეხები, «ასი პროცენტით განვანორციელებთ კოლექტივიზაციას» და სხვა და სხვა.

მართლაც, როგორც ირკვევა, გლეხობის 50 პროცენტი გადავიდა «კოლხოზებში». ამ გამარჯვებას ბოლშევიკებმა მიაღწიეს ცეცხლით და მახვილით. გლეხობამ თითქმის ყველაფერს გაუწია წინააღმდეგობა «გლეხურ-მეურნე» ხელისუფლებას. აქა იქ აჯანყებებსაც ჰქონდა ადგილი, განსაკუთრებით, ჩრდილო კავკასიაში, სომხეთში, აზერბაიჯანში და საქართველოში.

ბოლშევიკებმა ჩვეულებრივად ტერორით უპასუხეს სასოწარკვეთილებამოი ჩავარდნილ ხალხს. ყოველ დღე მთელ საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე იხვრიტებოდა რამოდენიმე ასეული გლეხი. ტერორს გლეხობამ ტერორითვე უპასუხა. ამგვარად გაჩაღდა სამოქალაქო ომი.

სხვა და სხვა კუთხიდან მოსულ ცნობების მიხედვით, აუწერელია ის მხეცური სისასტიკე, რომლითაც სტალინის ბრიგადა ებრძოდა ხალხს. თუ რამე გააჩნდა გლეხს, ის გამოცხადებული იყო როგორც «კულაკი» და ვაი მისი ბრალი მამინ! მას ერთმეოდა ყველაფერი და სრულიად გაძარცული ირეკებოდა გარედ. ამგვარად, რაკი სახლში დარჩენა და კერძო მეურნეობის წარმოება აღარ შეიძლებოდა; გლეხები ანადგურებდენ, რაც გააჩნდათ, და მასიურად შედიოდენ კოლხოზებში, იმ იმედით, რომ იქ სახელმწიფო მათ აჰმევედა, ასმევედა და ჩააცმევედა.

ასეთ პირობებში ადვილი წარმოსადგენია, თუ რა ნაცოფიერი იქნებოდა კოლხოზებში ძალად შეყვანილი გლეხების შრომა. ამასთან კოლხოზები ითხოვდენ აუარებელ ტენნიკურ სავალეებებს, რის მიცემა უმწეო საბჭოთა სახელმწიფოს, რალა თქმა უნდა, არ შეეძლო.

სტალინს სულ სხვანაირად ჰქონდა წარმოდგენილი კოლხოზები. მისი აზრით გლეხებს უნდა სახელმწიფოსთვის ემუშავათ, მაგრამ მათი ჭამა-სმა, ცხოვრება სახელმწიფოს მოვალეობა კი არ უნდა ყოფილიყო, არამედ თვით გლეხების პირადი ზრუნვის საგანი. რასაკვირველია, ამას სტალინი ვერ მიაღწევდა. მის წინაშე დადგა აჩრდილი სახალხო აჯანყების, რომელსაც ბუნებრივად გავლენა უნდა მოეხდინა ჯარზე, ამის სიმპტომები მან უკვე დაინახა, და აი ასეთ პერსპექტივების წინ მან გამოაცხადა საჯარო უკან დახევა მთელ ფრონტზე.

ცნობილ სტატიაში, მან განაცხადა, რომ მისი ნების პირნათლად ამსრულებელთ თავბრუ დაეხნათ, გადააბრალა მათ ყველა ის შეუბრალებელი ტერორისტული ზომები გლეხობის წინააღმდეგ საჩქაროდ გატარებულ კოლექტივიზაციის პროცესში, რომელსაც ის თვითონ ითხოვდა უწინ...

ასეთი სილაჩრე, ასეთი ზნეობრივი დაცემა ისტორიას არ ახსავს. მან იმსვერბლა რამდენიმე ერთგული «ამხანაგი» და მოხელე, რომ ამ გზით თავიდან პასუხისგება აეცილებია.

მაგრამ მის ძლევამოსილობას არ ძალუძს ეს სიცრუე მოახვიოს ხალხს, რომელმაც კარგად იცის, რომ მთელი ამ უბედურობის პასუხისმგებელი, რომელიც სოფლად დატრიალდა, არის სტალინი და მისი პირმოთნე მსახურნი.

ამ უკან დახვევას მოყვა სხვა და სხვა დეკრეტები მოკლე ხნის განმავლობაში, რომელიც აღიარებდენ კოლხონებში შესვლის ნებაყოფლობის პრინციპს და აღლევდნენ შედავათებს ყველა იმათ, ვინც მოისურვებდა კოლხონებში დარჩენას.

ამ დეკრეტებს რომ კაცი დაუკვირდეს, მიხვდება, რომ მათ არავითარი პრაქტიკული მნიშვნელობა არ ექნებათ.

რა ფასი აქვს მაგალითად იმ დაპირებას, რომ გლეხი გათავისუფლებული იქნება გადასახადისაგან იმ ნაწილისათვის, რომელსაც ის ზედმეტად მოხნავს. გლეხს კი დღევანდელ პირობებში არავითარი სურვილი არა აქვს იმაზე მეტი მოხნას და დათესოს, რაც მას პირადათ სჭირია საცხოვრებლათ.

საბჭოთა კავშირის გლეხობა უკვე საკმარისად გამოცდილია, რომ სტალინის ახალ დაპრებებს, გაზაფხულის თესვის წინ მიცემულს, არ გაუწიოს ანგარიში.

სტალინი იძულებული იქნება ისევ მიმართოს ძალადობას და ტერორს. ის ახლა ისეთ მდგომარეობაში იმყოფება, რომ თუ არ დასომობს, ეს გლეხთა აჯანყებას გამოიწვევს, ხოლო თუ დათმობს, ეს ხალხს ნებას იაცემს, უფრო მეტი მოთხოვოს.

ეს მდგომარეობა არის რეჟიმის უკანასკნელი საათი.

მართალია, სტალინს პარტიის აპარატი, წლობით მომზადებულა და ჩაწყობილი, ხელში უკავია და მას ისე ატრიალებს, როგორც მას სურს. რა საცოდავ სურათს წარმოადგენდა ბოლშევიკური პარტიის ყრილობა მოსკოვში, რომლის დღევატები სტალინისა და მისა დამქაშებას მაკრ წინასწარ მომზადებულ სიების მახედვით იყვნენ არჩეული. რამდენად უნდა დაცემულიყოს ზნეობრივათ ეს რეჟიმი, რომ ადგილი ჰქონდეს ასეთ სამარცხვინო, საბრალო კაპიტულაციას, როგორიც არის რიკოვის, ტომსკის და უგლანოვის. ე. წ. მემარჯვენე «ლიდერების» გამოსკლები. მართალია, აქ ყრილობამ ერთხმად გამოაცხადა, რომ «პარტია», მისი «ც. კ.», მის «გენერალური ხაზი», ე. იგი სტალინი და მისი პოლიტიკა ყოველ კრიტიკის გარეშე იმყოფება. ერთხელ კიდევ ჩაწყობილმა ყრილობამ გამოაცხადა თანამედროვე აზიატური დესპოტი «პროლეტარიატის ბელადათ».

მართალია, სტალინი გაიძახის, რომ საბჭოთა რეჟიმი დედამიწის ზურგზე ყველა სხვა რეჟიმზე მტკიცეა (ასე აცხადებენ ყველა დიქტატორები!), რომ საბჭოთა კავშირის შინაური მდგომარეობა, როგორც ეკონომიური, ისე პოლიტიკური საუცხოვოა, მართალია, რომ მას მოყავს მის სურვილზე შეთითხნილი ციფრები, რუსეთში სოციალიზმის განხორციელების დასამტკიცებლად.

მაგრამ მისი სიტყვა არასდროს არ ყოფილა ისე მოზორობული სინამდვილესთან, როგორც დღეს.

არას დროს ბოლშევიკური პარტია ისე მოწყვეტილი არ ყოფილა ცხოვრებასთან და ხალხთან, როგორც დღეს, არას დროს არ განიცდიდა ის ისეთ სოციალურ იზოლიაციას, როგორც ახლა.

იყო დრო, როდესაც გლეხობა მას მხარს უჭერდა. ახლა მთელი გლეხობა მის წინააღმდეგაა მიმართული, რადგან ხელისუფლებას პირველად ახლო ხელი მის წმიდათა წმიდას, მის საკუთრებას, მის მიწას.

ხალხი განიცდის აუწყრელ გაჭივრებას. ქალაქში არაა საკმაო სანოვაგე, პურმ, საქანელი.. ისევ შემოდებულა საბარაფო სისტემა, რომელიც აუცილებელ მინიმუმის

ვერ აძლევს ხალხს. კუდები, საათობით «კოოპერატივების წინ დგომა — აი ძველი სურათი, რომელიც დღეს «სამხედრო კომუნიზმის» ათი წლის შემდეგ, მეორდება.

წარმოების ნაყოფის ღირსება დაეცა და ამის შესახებ საესეა ცნობები საპ. ქოთა გაზეთებში. ეს უფრის მუშათა რეალურ ხელფასის დაცემას.

ფინანსური კრიზისი ზედ ახლავს ეკონომიურ კრიზისს.

საბჭოთა რუსეთი იძულებულია გეგმის საწინააღმდეგოდ ახალი ზედმეტი ემისია მოახდინოს, რაც ბუნებრივად ინფლაციას გამოიწვევს.

ტრანსპორტის დეზორგანიზაცია ძლიერდება.

სოფლათ აგრარულ ქაოსის გამომწვევს, თესვის გეგმა შეუსრულებელი დარჩა, და ახალი დიდი შიმშილი მოსალოდნელია. გლეხობი თავის ნებით არ აძლევს პურს ხელისუფლებას, და ეს უკანასკნელი ძალით ართმევს პურს სოფელს. ეს ნიშნავს ახალ რევოლუციას და სამოქალაქო ომს.

უცხოეთში კრედიტების შოვნა და კონცესიების გაცემა თითქმის შეუძლებელი ხდება. «ხუთწლიანი ოთხწლიანში» — ტრალიკომიკურად თავდება. სტალინი ჯავრს იყრის იმ მეცნიერთა და «სპეცთა» მცირე ჯგუფზე, რომელნიც სინდისიერათ ემსახურებოდნენ საბჭოთა ხელისუფლებას და რომელნიც ხუთწლიან გეგმის შედეგებს კრიტიკის და ეჭვის თვალთ უყურებდნენ. ის, ჩვეულებისამებრ მათ როგორც «მავნებელთ» და კონტრ-რევოლ. ორგანიზაციის მონაწილეთ აცხადებს და თავის გეგმის ჩაფუშვისათვის პასუხისმგებლად ხდის. სუხანოვის და გრომანის დაპატიმრება სხვებთან ერთად — ეს სასაწარმოო უნარიანთა გამოწვეული ახალი პროვოკაცია არის.

დღეს, მგონი, აღარ დარჩა კაცი, რომელსაც კიდევ ჰქონდეს ილიუზია, რომ ბოლშევიზმი თან და თან შემოიღებს დემოკრატიულ რეფორმებს.

არა, დღეს ბრძოლა ხალხსა და დიქტატურის შორის გამართულია სამკვიდრო სასიცოცხლოდ. ხალხი გრძნობს, რომ ის ამოისუნთქავს მხოლოდ მაშინ, როდესაც მისთვის საზიზარ რეჟიმს ბოლო მოეღება. ის უკვე გამოსულია რევოლიუციონურ ბრძოლაში და ამ ბრძოლაში დაემხობა ბოლშევიზმი.

სულ უსუსურ რეფორმასაც კი მხოლოდ ერთი მნიშვნელობა ექნება: — ის გააღვივებს რევოლიუციას.

გლეხობა დღეს უსათუოდ რევოლიუციის ავანგარდია. მაგრამ მას თუ დროზე არ აღმოუჩნდა ისეთი ხელმძღვანელი, რომელიც გულწრფელად დანტერისებულია დემოკრატიის გამარჯვებაში, ეს მოძრაობა შეიძლება ახილ ფაშისტურ და ბონაპარტიტულ რეაქციისადმი მივიდეს, თუმცა ეს აუცილებელი არაა.

მისი ბუნებრივი ხელმძღვანელი უნდა გახდეს სოციალისტური პროლეტარიატი, სოციალდემოკრატია. ვაი მას, თუ მან არ შეიგნო თავისი ისტორიული მისია და არ აღმოჩნდა თავის სიმალეზე.

სოციალისტური პარტიების მოვალეობაა, პროლეტარიატი მოამზადოს და მას რევოლიუციონურ ბრძოლისადმი მოუწოდოს.

ფენზე დამდგარ გლეხობას და მუშათა კლასს ჯარი წინააღმდეგობას არ გაუწევს.

საქართველოს სოციალდემოკრატიას, ისე როგორც საქართველოს სოც.დემ. ახალგაზრდობას თავისი მოვალეობა შეგნებული აქვს. ის თავის იმედებს აკავშირებს იმ დიდ ბრძოლასთან, რომლის მიზანია ბოლშევიზმის დანგრევა და დემოკრატიის გამარჯვება — საბჭოთა კავშირში.

ის მიდის რევოლიუციის და დემოკრატიის გზით თავის ახლობელ მიზნის განსახორციელებლათ: საქართველოს დამოუკიდებელ რესპუბლიკის აღსადგენად.

მ. ხუნდაძე

მ ა რ ქ ს ი ზ მ ი ს ს ა კ ი თ ხ ე მ ბ ი

1. საზოგადოება. (*)

მარქსის შეხედულება საზოგადოებაზე გამომდინარეობს ფილოსოფოს ჰეგელის შეხედულებიდან. ჰეგელის აზრით, საზოგადოებრივი ცხოვრება დამყარებულია ადამიანის ნივთიერ საქმიანობათა მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაზე, თვითეულ ადამიანის ერთი მეორესთან დაკავშირებულ და ერთი მეორესთან ცვალებადობითი დამოკიდებულებაში მყოფ სამეურნეო პროცესის საშვალეებით. საზოგადოებრივი ცხოვრების საფუძველი არის საქმიანობათა დაკმაყოფილება, ურთიერთი, ერთად და ერთი მეორესთან მოქმედება საქმიანობა საარსებო საშვალეებთან მოსაპოვებლად. საერთო საცხოვრებელ საშვალეებთან მოპოვების ამ პროცესიდან გამომდინარე ცვალებადობითი დამოკიდებულებანი (სამეურნეო დამოკიდებულებანი) ჰქმნიან საფუძველიან საზოგადოებრივ დამოკიდებულებას. ამნაირად: საზოგადოება არის კრებული ყველა ასეთ პირთა, რომელნიც განსწავლურულ დროში პირდაპირ (უმეშვეოდ) ან არაპირდაპირ ერთი მეორესთან ასეთ ცვალებადობით დამოკიდებულებაში იმყოფებიან. მარქსის აზრით, ადამიანი განსაზოგადოებულია თვით პირველყოფილ დროში, რადგან საქმიანობათა დაკმაყოფილება მაშინაც საზოგადოებრივი იყო (მაგალითად: ერთად საქმელის ძებნა: — ნაყოფთა შეკრება, ცხოველების დახოცვა, ნადირობა თევზაობა და სხ.). თვით იმ დროშიაც კი საქმიანობათა დასაკმაყოფილებლად აუცილებელი შრომის პროცესი საზოგადოებრივი იყო, ერთობლივი მოქმედებით და ერთობლივი გამოცდილებით განსაზღვრული. ამ საფუძველზე, მონაწილეთა შორის ჩნდებიან მრავალნაირი ურთიერთობისა და დამოკიდებულებათა მოვლენანი, საზოგადოებრივი ცვალებადობითი დამოკიდებულებანი, — და რომელნიც მრავლდებიან მაშინ, როდესაც ადამიანები გადადიან სამეურნეო განვითარების შემდეგ და შემდეგ საფუძველზე, რათა საცხოვრებელი საშვალეები (კვება, ჩაცმა და სხ.) სხვა ადამიანებთან ერთად ხელოვნურად დაამზადონ; ადამიანი თავს აღწევს ბუნებას; ბუნების არსებიდან იგი ხდება საზოგადოებრივ არსებად, ვინაიდან, რამდენათაც იგი საზოგადოებრივი საერთო შრომით თავისუფლდება ბუნების უწინდელ დამოკიდებულებისაგან, იმდენად უფრო მეტად ვარდება იგი თავისი საზოგადოების ცვალებადობითი საცხოვრებელ პირობათა გავლენაში. ეს ცვალებადობითი დამოკიდებულებანი იმდენად უფრო მრავალფეროვანი ხდებიან, რამდენათაც ერთი მხრივ წინ მიდის შრომის განაწილება და მეორე მხრივ იზრდება წარმოებისა და გაცვლის ოდნობა.

მოთხოვნილებათა (საქმიანობათა) დაკმაყოფილების მიზნით — (სიცოცხლის უზრუნველყოფა, ჭამა-სმა, ჩაცმა-დახურვა, ბინა და სხ.) ადამიანები შრომობენ ერთი მეორესთან და ერთმანეთის წინააღმდეგ, ჰქმნიან განსაზღვრულ ცვალებადობით

(*) დაწვრილებით იხილეთ; პროფ. კუნოვი: — «დი მარქსზე გემისტს, - გე-
ხელშაფტს უნდ შტაატსტეორიი». ბერლინი,

დამოკიდებულებას (ურთიერთ დამოკიდებულება), — ყველა ამ ერთ ურთიერთ დამოკიდებულ პროცესიდან გამომდინარე ცვალებადობითი დამოკიდებულებანი ჰქნიან საზოგადოებრივ აღნაგობას (სტრუქტურას) და ყველა ერთი მეორესთან ასეთნაირ დამოკიდებულებაში მყოფნი პირები ჰქმნიან საზოგადოებას. მაშასადამე: თვითეული საზოგადოების ფორმაცია განსაზღვრულია მის საჭიროებათა დაკმაყოფილები-სათვის საერთო შრომის პროცესით და აქედან გამომდინარე სამეურნეო ცვალებადობითი დამოკიდებულებებით.

საზოგადოებრივი ცხოვრება არის ერთად ცხოვრება და ერთად მოქმედება განსაზღვრულ სამეურნეო პირობებში საერთო სამეურნეო საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლად. ამის მიხედვით არსებობენ: კაპიტალისტური საზოგადოება, ფეოდალური საზოგადოება, აგარ-კომუნისმის საზოგადოება, წინაკაპიტალისტური საზოგადოება და სს.

საზოგადოება არსებობდა უფრო ადრე ვინემ სახელმწიფო. საზოგადოებრივი წესწყობილება მეტად უფროსია და ძველი ვინემ სახელმწიფოებრივი.

თვითეულ საზოგადოებაში იქმნება როგორც სამეურნეო ცხოვრების პროცესის შედეგი: — ერთგვარი მტკიცე ან მერყევი წესი სოციალურ ცვალებადობითი დამოკიდებულებებისა, ურთმლისოთაც სამეურნეო პროცესი, საერთო მოქმედება თვითეულთა, საჭიროების დაკმაყოფილების მიზნით, თავისთავად არ მოხდებოდა.

ეს წესი და აქედან მასთან ერთად გამომდინარე საერთო სოციალურ დამოკიდებულებათა დანარჩენი წესწყობა არის საზოგადოებრივი წესწყობილება.

სახელმწიფო წესწყობილება კი, პირიქით, გამოიხატება სახელმწიფოსაგან მის წევრთათვის გამოცემულ, მათ ურთიერთთან განწყობილების მომგვარებელ იძულებაში ჩაყენებულ სახელმწიფო—სამოქალაქო კანონთა და განკარგულებით.

სახელმწიფო არის საზოგადოების მიერ შექმნილი დაწესებულება, მაგრამ სახელმწიფოებრივი წესწყობილება მთელ სოციალურ მმართველს არ შეიცავს და სახელმწიფოს კანონები სოციალურ კანონთა მთელ სოციალურ-ეკონომიურ შინაარსს არ იძლევა.

2. კლასი

სიტყვა «კლასი» არის ბერძნული, რაც თავდაპირველად ნიშნავდა დანიშვნას, მიმართვას და შემდეგ კი დანაწილებას. ამ უკანასკნელი მნიშვნელობით ეს სიტყვა «კლასი» ხმარებაში შემოვიდა მე-16 საუკუნეში და განსაკუთრებით მე-18 საუკუნეში, საფრანგეთის რევოლუციის დროს მეტად გავრცელდა. სიტყვა «კლასი» იხმარებოდა სიტყვა «წოდება»-ს მაგივრად და იყო მისი დემოკრატიული გამოთქმა.

მაგრამ ამ სიტყვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიეცა მას შემდეგ, რაც მარქსმა «კომუნისტური მანიფესტი» ცნობილი წინადადებით დაიწყო: — «აქამდე არსებული ყველა საზოგადოების ისტორია არის კლასთა ბრძოლის ისტორია»

მარქსის შეხედულება კლასის შესახებ გამომდინარეობს მისი შეხედულებიდან სამეურნეო პროცესზე. მისი კლასთა თეორია დამყარებულია საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე, რომელიც, მისი აზრით, წარმოადგენს საჭიროებათა (მოთხოვნილებათა) დასაკმაყოფილებლად აუცილებელ შრომის მოქმედებათა სისტემას. ამ საზოგადოებრივ შრომის მოქმედებისაგან აუცილებლად გამომდინარეობს გარკვეული სოციალური ურთიერთშორისო დამოკიდებულება (საწარმოო დამოკიდებულება) და ყველა პიროვნება და ჯგუფები, რომელნიც ამ საზოგადოებრივ საერთო წესწყობაში ერთი ერთმანეთთან ერთნაირ დამოკიდებულებაში სდგანან, მაშასადამე: სამეურნეო მოქმედების ერთსა და იმავე კატეგორიას ეკუთვნიან, თავისთავად ჰქმნიან კლასს.

მარქსის თვალსაზრისის მიხედვით, გადამწყვეტი და მნიშვნელოვანია არა ქონების სიდიდე, არც შემოსავლის დონე, არც ხელობის გვარობა, არამედ სამეურნეო მოქმედების გვარობა და ამისი საშუალებით საწოგადოების წევრების შექმნილი მდგომარეობა საწოგადობრივ სამეურნეო წესწყობაში.

ამის მიხედვით, მარქსი ჰყოფს კაპიტალისტურ საწოგადობას სამ მთავარ კლასად: — 1) მიწისმფლობელნი, როგორც ადგილმამულის მესაკუთრენი და მამულის რენტით მოსარგებლენი. 2) კაპიტალისტები ერთის მხრივ და კაპიტალის მიმწოდებელნი და გამსესხებელნი მეორე მხრივ, როგორც უცხოთა შრომის ძალის მომხმარებელნი კაპიტალის მოგების მისაღებად. 3) მუშები, როგორც თავისი სამუშაო ძალის ქირაზე გამყიდველნი

ეს კლასები ნაწილდებიან კიდევ მრავალ ქვეკლასად იმის მიხედვით, თუ მათ წევრებს რა განსაკუთრებული ადგილი უჭირავთ სოციალურ საწარმოო პროცესში. ნეჰამულეებს შეუძლიათ იყონ მარტოდ მამამულენი, რომელნიც მხოლოდ რენტით ცხოვრობენ; ისინი შეიძლება იყვნენ აგრეთვე თვითონ მეურნენი, დიდი ან პატარა მეურნენი.

კაპიტალისტი შეიძლება იყვეს ფინანსისტი ანუ ბანკირი, დიდი მწარმოებელი, დიდი ვაჭარი, მეწვრილმანე და სხ.

ამასთანავე არსებობენ შუა-კლასები, რომელთაც საშუალო ადგილი უჭირავთ; და დაბოლოს, ერთი და იგივე პიროვნება შეიძლება რამოდენიმე კლასს ეკუთვნოდეს. მაგალითად: ფინანსისტი შეიძლება იყვეს აგრეთვე დიდი მემამულე, სოფლის ხელოსანი აგრეთვე დიდი გლეხი და სხ.

ერთი და იგივე ხელობის მატარებელნი კლასს არ წარმოადგენენ. ხელობით ექიმები, ექილები, მხატვრები და სხ. არ წარმოადგენენ კლასს და არც საწოგადობრივი შრომის განაწილებისაგან წარმოშობილი მესაკუთრეთა კატეგორიები; ამის გამო, მაგ. არც მალაროთა, არც ტყეთა და სხვა მესაკუთრენი; არც მშენებელნი, დურგალნი, ფეიქრები, თუთუნის მუშები და სხვები კლასად არ ჩაითვლებიან.

რატომ?

იმიტომ, რომ არც ამ მუშათა ჯგუფებს, არც აღნიშნულ კერძო მესაკუთრეთა გვარს არა აქვთ თავისთავად სამეურნეო პროცესში სხვადასხვაგვარად-ქმნილ ურთიერთ დამოკიდებულებებზე დამყარებული მდგომარეობა. როგორც თუთუნის მუშა ისე ფეიქარი მუშა ჰყიდის თავის სამუშაო ძალას ქირაზე, ერთსა და იმავე ეკონომიურ პირობების დროს და ეწევა (თუ ერთი და იმავე ხარისხით არა) ჰარბ-მუშაობას. მათი საწარმოო მოქმედებიდან გამომდინარე კლასობრივი მდგომარეობა მეწარმეთა მიმართ (სამრეწველო, აგრეთვე სავაჭრო და ფულის კაპიტალიზმის მიმართ) და მემამულეთა მიმართ არის ერთი და იგივე, აკეთებენ ისინი პაპიროსებს, ართავენ თუ ქსოვენ, ეს სულ ერთია. იმიტომ აქვთ მათ აგრეთვე საერთო ინტერესები და წინააღმდეგობანი.

იგივე ითქმის მრეწველ კაპიტალისტზე. სულ ერთია, თუ სად მოათავსა მან თავისი კაპიტალი: ქვანახშირის წარმოებაში, მეაგურებაში თუ თუთუნის ქარხანაში. წინააღმდეგ, მრეწველი, მისგან მისი საქონლის მყიდველი და გამყიდველი ვაჭარი და ფულისა და ბირჟის საქმეებით მცხოვრები ბანკირი, თუმცა ისინი ყველანი კაპიტალისტები არიან, მაინც კაპიტალისტურ სამეურნეო წესწყობაში სხვა და სხვა გვარ სამეურნეო დანიშნულებებზე და ურთიერთ დამოკიდებულებებზე დამყარებულ მდგომარეობას ღებულობენ; და ამის მიხედვით მართლაც შეიძლება გაარჩიოთ კაპიტალისტთა კლასში სხვა განსხვავებული ქვეკლასი მწარმოებელთა, ვაჭართა, ფინანსისტებისა. მწარმოებელი ყიდულობს სხვის სამუშაო ძალას, ხმარობს მას თავის სარეწაოში რომელიმე საქონლის დასამზადებლად და შექმნილ ზედირებულებას, როგორც თავის წილს, სარეწაო მოგების სახით ღებულობს. ფინანსისტი, წინააღ

მდეგ, ასესხებს ფულს, სულ ერთია თავისას თუ სავსისას, და ღებულობს სავალსა ქალაქს, თამასუქს, ღირებულების ქალაქს, გირაოს; საწინდარს და სხ. და ამაში ეძლევა მას სარგებელი სხვა და სხვა სახით (სავალ სარგებელი, კუპონის სარგებელი, დისკონტი, სკონტო და სხ.). ორივენი არიან კაპიტალისტები და თავის შემოსავალს ღებულობენ საზოგადოებრივ სამეურნეო პროცესში შექმნილ ზედღირებულებიდან; მაგრამ მათი სამეურნეო დანიშნულებანი ამ პროცესში სხვა და სხვა არიან და კაპიტალისტურ წარმოებაში წარმოადგენენ სხვა და სხვა გვარ სამეურნეო მოღვაწეობის მხარეებს, რომელთა შორის ერთგვარი ინტერესთა სხვადასხვაობა და წინააღმდეგობანი არსებობენ.

კლასთა დანაწილებაში უფრო ნაკლები მნიშვნელობა აქვს, ვინემ ხელობის სხვადასხვაობას,— ქონების სიდიდეს ან შემოსავლის დონეს. ხშირად გაიგონებთ: — ამა და ამ გლეხს ან ხელოსანს იმაზე მეტი შემოსავალი არა აქვს და უკეთესად არა სცხოვრობს, ვინემ კარგად მოწყობილი სამრეწველო მუშა, მაშასადამე, ისიც მუშათა კლასს ეკუთვნისო. ან ამბობენ: — ამ მეწრილმანეს მისი საწვრილმანოდან არაფერი ეკუთვნის; იგი მუშაობს მხოლოდ ვალით, ამიტომ იგი არის მხოლოდ მუშაო. ასეთ თქმას მარქსის კლასობრივ თეორიასთან არავითარი საქმე არა აქვს. დამოუკიდებელი გლეხი იმით, რომ მას მცირე შემოსავალი აქვს, ნაკლები, ვინემ კარგ ქირიან მუშას, არ ხდება მუშად, ესე იგი, იგი არ იმყოფება კაპიტალიტისადმი ქირის დამოკიდებულებაში, არავითარ ზედღირებულებას მას არ აძლევს და კაპიტალის ზემოქმედებას არა ჰქმნის; აგრეთვე არც გაპარტახებული ბარონი ან ოფიცერი, რომელთა შემოსავალი ჩვეულებრივი მუშის შემოსავალზე მცირეა, ამის გამომსახველად არ ხდებიან ქირის მუშად.

ამგვარად: კლასი არის სამეურნეო განვითარების პროცესის ნაყოფი, არსებული მეურნეობის ფორმაციაში ფესვ - გადგმულ ინტერესთა ერთობა. კლასთა ფენების საფუძველია შრომის განაწილება, რომელსაც შედეგად აქვს საზოგადოებრივი შრომის მოქმედებათა განსაზღვრულ კატეგორიების შექმნა.

ბ . ვ .

ს ა მ შ ო ბ ლ ო ს ი დ ე ა დ ა ს ო ც ი ა ლ ი ზ მ ი

ოლიგარხების, არისტოკრატების, მონარქისტებისა და პრივილეგიურ ჯგუფთა ისტორიის ხანაში გამეფებული იყო აზრი, რომ ისინი წარმოადგენდნენ სამშობლოს განსახიერებას. სამშობლოს ინტერესი, მათი აზრით, ეთანაბრებოდა მათ სოციალურ-პოლიტიკურ სახეს... როცა ამა თუ იმ ქვეყნის არისტოკრატთა ჯგუფი თავის საკუთარ ქვეყნის აჯანყების, რევოლუციის ჩასაქრობათ უცხო ძალას უკავშირდებოდა თავის სამშობლოს წინააღმდეგ, ის მუდამ ფიქრობდა, რომ უკანასკნელი დაიღუპება თუ მან ასე არ მოიმოქმედა...

სამშობლო არ არის საკუთრება არც ერთი კლასის, ის არ არის ჩაქედილი ამა თუ იმ ეკონომიურ კატეგორიის ფარგალში; მისი იდეალი მაღალია, მას ძირი მაგრად აქვს ჩამარხული ინდივიდუალურ თავისუფლების არსებაში. უძველეს დროიდან, როცა აქა-იქ მოფანტული იყვნენ ადამიანთა მცირე ჯგუფები, ყოველდღიურ ცხოვრების მოთხოვნილებამ ინსტიქტიურად დაბადა დაახლოვების აუცილებლობა, ფართე ჯგუფების დაარსება, რომელმაც ნიადაგი მოუშხადა შემდეგ ევოლიუციას..

პიროვნებათა შემოქმედება განვითარდა თითოეულ კოლექტივში, გაფართოვდა და საზოგადოება, სადაც თვით დაჩაგრულს, რომელიც იძულებულიყო მონობის უღელი ეწიდა, — ერჩინა რამდენიმე საათი მოსვენება და ძილი თავის წრეში, ვინემ გარეშე საზოგადოებაში, სადაც არაკითარი ცხოვრების გარანტია, თუნდაც მონურის, მისთვის არ იყო.

შეჩვეული თავის წრეს, პიროვნება ვერ გრძნობს, თუ როგორ ნელ-ნელა და შეუმჩნეველად ვითარდება მასში მის გარშემო მომხდარი მოვლენები, გამოსული მისივე წრიდან, მისივე საზოგადოებიდან. ხელოვნება, ისტორია, მუსიკა, ენა, ზნეჩვეულებანი და მრავალი სხვა, ამ საერთო მოვლენათა აუცილებლობამ შექმნა ადამიანთა თითოეული ჯგუფის, საზოგადოების გაზრდა-განვითარება. თითოეული საერთო კუთვნილება გადაიქცა გამომხატველი პიროვნებათა სულიერი საიდუმლოებათა გამოქვადვების...

როცა საერთო კუთვნილებას ეხებიან, ემუქრებიან, ადამიანთა ჯგუფის სოლიდარობა მჭიდრო ხდება, ის კავშირდება, ემზადება მის დასაცავად, რადგან ის მას შეჩვეულია, მისით სულდგმულობს, უმისოთ მას ცხოვრება არ შეუძლია.

და თუ ძალით მას მოსწყვიტეს, სხვის წრეში გადაისროლეს ან მისი ოჯახის გამგე და ბრძანებელი უცხო შეიქნა, ის უკვე ტყვეთ გრძნობს თავს, შინაური უთანხმოება უცებ იშლება და საერთო ფრონტში იყრის თავს ბატონი და ყმა.

მაგრამ ერთა და სახელმწიფოთა მოძრაობის ვრცელ სივრცეზე, შინაური ცხოვრება მთელი საუკუნოების განმავლობაში მოწყობილი იყო სოციალურ უსამართლოების და ჩაგვრის ნიადაგზე. აქედან ერის უდიდესი ნაწილი მოკლებული იყო ყოველგვარ უფლებებს, მოწყვეტილი სამშოლოს მართველობის სათავეს.

ამით თქმა იმის, რომ მათ სამშობლო არ ქონდათ, განმეორება იქნებოდა იმ სისულელის, რასაც ზოგიერთი ისტორიული ჯგუფები სამშობლოს თავის სახეში ხედავდნ.

ამ მხრივ კაცობრიობამ უდიდესი პროგრესი გააკეთა, პიროვნების და შრომის დაცვის ინსტიტუტი შექმნა და შედარებით უზრუნველყო მათი პოლიტიკური და მოქალაქობრივი უფლებები.

ეს დასაწყისი ნაყოფია სოციალისტურ იდეათა წარმოშობის, მისი განვითარების.

შედევით მშრომელმა ხალხმა უფრო ახლო შეიგრძნო და შეითვისა სამშობლოს მხურვალე გული... საკუთარ კულტურას ხარბად დაეწაფა და თავის ერის შინაურ საქმეთა მოწყობაში თავისი წილი მოითხოვა.

როგორც პირველყოფილ ცხოვრების ხანაში აუცილებლათ შეიქმნა პიროვნებათა დახლოების საჭიროება, მით უმეტეს დღეს, ტენიკის, მიმოსვლის და ვაჭრობის დროს, ყოველდღიური ცხოვრების რთულმა პირობებმა შექმნა ერთა კავშირის აუცილებლობა; უკანასკნელის უარყოფა მოსპობას უქადის ამა თუ იმ ერის არსებობას.

ერთად-ერთი ძალა, რომელიც ნამდვილ კავშირის შექმნას ემსახურება, — არის სოციალიზმი.

მხოლოდ ეს კავშირი ძლიერი მაშინ იქნება, როცა თითოეულ ერში, — კლასთა ბრძოლას შეცვლის სოციალური თანასწორობა და კოლექტიური შემოქმედება გახდება საზოგადოებრივ ძალთა განვითარების ფუძეთ და სწორედ, სოციალიზმი იბრძვის რა თითოეულ ერში საზოგადოებრივ ცხოვრების გარდასაქმნელად, ის თავს უყრის ერთ თაიგულში სხვა და სხვა ერის სახეს, სადაც თითოეული მათგანი ამშვენებს მას, მაგრამ თავის სახეს კი არ კარგავს...

სამშობლოს ცოცხალი ინტერესი მოითხოვს მუდმივ კავშირის სხვა ერთა სამშობლოსთან.

ამ კავშირის მტკიცე, მკვიდრ ნიადაგზე დაფუძნება უკანასკნელის მუდმივ განვითარებისაგან ბევრათ არის დამოკიდებული თითოეულ ერთა კულტურულ-ეკონომიური აღორძინება.

მუშათა კლასის პატრიოტიზმი უფრო ნათელი და საღია, ის გამსჭვალულია საკუთარი მიწაწყლის, თავის კულტურის სიყვარულით, და ასეთივე გრძნობებს განიცდის სხვა ერის მიმართაც... ის ცეცხლითა და მახვილით დაიცავს თავის კერას და ამავე დროს არასოდეს უდიერთ არ შეეხება უცხო ერის წმინდათა წმინდას...

სოციალიზმი განუყრელი თანამგზავრია სამშობლოსი, მისი უაღრესი დამცველია, ის მას არ სძობს და არ აარსებს ერთ მთლიან ერთეულს, რადგან ეს იქნებოდა იმპერიალიზმი, დაუნდობელი ძალაზე დამყარებული მართველობა, პირობით, ის თითოეულ მათგანს აკავშირებს ხალხთა უდიდეს ოჯახში, რომელიც თანასწორობის, ერთობის და ძმობის წმინდა იდეალებზეა დამყარებული.

პ. ს — ძე

კ ო მ უ ნ ი ზ მ ი გ ე რ მ ა ნ ი ა შ ი

მოსკოვის ინტერნაციონალს ასე თუ ისე მასსიური პროლეტარული ორგანიზაციები მხოლოდ გერმანიაში, საფრანგეთში და ჩეხოსლოვაკიაში მოეპოვება. აქედან გერმანიის კომპარტიანზე ის თავიდანვე უდიდეს იმედებს ამყარებდა. ევროპის უდიდესი ერი, სისხლისგან დაცლილი და მკვინავი ომის და დამარცხების ეკონომიური და პოლიტიკური შედეგების ქვეშ, სამშობლო ევროპის ყველაზე უფრო მრავალრიცხოვანი და კლასობრივად გათვითცნობიერებული პროლეტარიატის და აგრეთვე ევროპის უდიდესი კომუნისტური ბელადების (ლიუკსემბურგის, ლიბკნეხტის მერინგის და სხვ.) — თავის თავად ყველაზე უფრო შესაფერისი მასალა უნდა ყოფილიყო მოსკოვის თვალსაზრისით მისი «მსოფლიო რევოლიუციონური» გეგმებისათვის. ამას ერთვოდა საგარეო პოლიტიკური «ინტერესთა ერთობა»: გერმანიის ძლიერი და ომის გამო განსაკუთრებით ვნებაშლილი ნაციონალიზმი ხომ თავიდანვე მოსკოვის მოკავშირე იყო (ლენინი ლუედენდორფის ჯავშნიან სალონ-ვაგონში); დამარცხებული გერმანელი მემარჯვენენი და მოსკოვიც მხოლოდ-ღა ერთმანეთზე ამყარებდნ თავიანთ იმედებს დანარჩენი მსოფლიოს წინააღმდეგ ბრძოლაში. ამას ემატებოდა ორთავეს «საერთო ინტერესი» მათ შუაში მყოფ მეზობლის — ახლად აღმდგარი პოლანეთის — წინააღმდეგ. და ყველაფერი ეს მოსკოვს «მებრძოლი გერმანიის» ბუნებრივ «მოკავშირედ» ხდიდა. გერმანიაში დამარცხების ნიადაგზე აღმოჩენილი რევოლიუცია და განაწამებ მასების სასოწარკვეთილი რადიკალიზმიც ფრთას ასხამდა მოსკოვის იმედებს.

მაგრამ აგერ თორმეტი წელიწადი გადის გერმანიის რევოლიუციის აქეთ და «მსოფლიო რევოლიუცია» არსად სჩანს. თითქოს მოსკოვსაც მობეზრდა ამ ილიუზიების ტყვეობაში ყოფნა და კომინტერნის მეშვეობით თავისივე სანაქებო გერმანული პარტიის სხვა და სხვა ოპორტიუნისტულ მეთაურებს თავში უტყაპუნებს. რა მოხდა? რამ შეაშფოთა მუდამ იმედიანი მოსკოველი «პატერფამილიას»? ამის პასუხი გერმანული კომუნისმის მდგომარეობის გაცნობიდან გამოიყვანება.

1918 წელს ოფიციალურად დაარსებული კომპარტია სრულიად გერმანიის საჯარო არჩევნებში პირველად 1920 წელს გამოდის და ღებულობს 590 ათას ხმას. მხოლოდ აქვე მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული, რომ ს. დ.—იასა და კომპარტიას შორის იმ ხანებში არსებობდა კიდევ დამოუკიდებელი სოც. დემ. პარტია, რომელმაც იმავე წლის არჩევნებში ხუთ მილიონზე მეტი ხმა მიიღო და რომლის ფართე მასსები კომუნისტებისკენ იხრებოდნენ. ამ პარტიის გათიშვა და მისი დიდი უმრავლესობის კომუნისტებისკენ გადასვლა მოხდა 1920 წლის მიწურულში. ბრძოლა ამ პარტიის მემკვიდრეობისათვის დიდ ხანს გაგრძელდა. მხოლოდ 1922 წლის ბოლოს დამ. სოც.—ის დარჩენილი მეთაურები მეუმრავლესე ს. დ.—იას შეუერთდნენ, რამაც ს. დ. პარტია განამთელა. მაგრამ დამ. ს. დ.—ის მასებისთვის ისევე ადვილი არ იყო მეუმრავლესე სოც. დემ.—იასთან დაბრუნება როგორც მეთაურებისთვის. აქ საჭირო იყო კიდევ რამოდენიმე წლის იდეური და პოლიტიკური ბრძოლა სოც. დემ. და კომუნისტებს შორის. ამ ბრძოლაში კომუნისტურ პარტიას ბევრი გარემოება უწყობდა ხელს. ეს იყო ხანა გერმანიის უმძიმესი გაჭირვების და უდიდესი არედარევის, რურის მიდამოების დაკავების, საშინელი ინფლიაციის, მცხოვრებთა ფართე მასების სწრაფი გაღატაკებისა და სასოწარკვეთის. ამასთან მოსკოვის უამრავი მილიონებიც ხომ კომპარტიის განკარგულებაში იყო. ამ პირობებში მოხდა 1924 წლის მაისში, რაისსტაგის არჩევნები, რომელშიაც კომპარტიამ 3,7 მილიონი ხმა მიიღო, (ყველა მიცემულ ხმების 12,6 პროც.), სოც. დ.—იამ ექვსი მილიონი (23,2 პროც.).

კომინტერნის ბაქიბუქს სახლვარი აღარ ჰქონდა; სულ მოკლე ხანში «სრული განადგურებით» ემუქრებოდა გერმანიის სოციალდემოკრატიას. მაგრამ მას მართლაც სულ მოკლე ხანში გაუტარებდა ანგარიში. იმავე წლის დეკემბრის ხელახალ არჩევნებში სოც. დ.—იამ მოიგო თითქმის ორი მილიონი ახალი ხმა (32 პროც.), კომპარტიამ კი დაჰკარგა ერთი მილიონი (26 პროც.). 1925 წლის აპრილში მომხდარ პრეზიდენტის არჩევნებში ამ უკანასკნელმა 1,9 მილიონ ამრჩეველს ძლივს მოუყარა თავი! რაისსტაგის შემდეგ არჩევნებში, 1928 წლის მაისში, კომპარტიამ რაისსტაგის წინა არჩევნებთან შედარებით მოიმატა 554 ათასი ხმა, სოც. დემ.—იამ 1.270 ათასი. მაგრამ კომპარტიის ხმების გაზრდა მაინც საგრძნობი იყო, თუმცა მას 1924 წლის მაისის დონეზე ასვლას ბევრი აკლდა. რამდენათ სუსტათ უჭირავთ მათ მათივე ნამდვილი თუ მოჩვენებითი მიმდევრები, ეს ნათლად დაამტკიცა იმავე წლის შემოდგომაზე მომხდარმა რეფერენდუმმა ჯავზნოსნის კითხვაზე, რომელშიაც კომუნისტებმა ზოგ სხვა რადიკალურ ელემენტებთან ერთად 1,2 მილ. ხმა ძლივს მიიღეს.

ეს არის კომუნისტური ხმების დამახასიათებელი თვისება: — მათი არაჩვეულებრივი მერყეობა, მათი საარაკო ტრუნვა ხან ზევით, ხან ქვეით. კომუნისტების მიერ მიღებული ხმები უფრო მომენტალური გუნების და განწყობილების ნაყოფია, ვიდრე შედეგი პოლიტიკური ამინდის ნამდვილი დაფასებისა; ის ვერ სწვდება ს. დ.—ის სიმაღლეს, ვერას აკლებს მას და ფსკერგავარდნილი ვარდება ძირს.

სოც. დემ.—ის წევრთა რიცხვი უკვე მილიონს გადაცილდა, ხოლო კომ. პარტიის 80 ათასსაც კი ვერა. კომუნისტებს ასეულ ამრჩეველზე დაახლოვებით მხოლოდ ორ-ნახევარი წევრი მოსდით; სოციალდემოკრატიას კი დაახლოვებით ათი! (1928 წლის არჩევნების მიხედვით). სოცდ.—ას, როგორც დავინახეთ, სამჯერ მეტი ამრჩეველი ჰყავს, ვიდრე კომუნისტურ პარტიას, და თავის ამრჩეველთა თვითიველ ათასეულში პირველის გავლენა ბევრად უფრო ურყევია, ვიდრე მეორესი.

სოციალდემოკრატიის უკან მრავალ-მილიონიანი არმია სდგას. ეს იმიტომ, რომ ის ძლიერია მუშათა უდიდეს მასსიურ ორგანიზაციებში: — პროფესსიონალურ კავშირებში და კოოპერატივებში. აქ კომუნისტების სიკოტრე ადვილი დასანახია. იგივე მუშები, რომლებიც კომუნისტებს პოლიტიკური არჩევნების დროს ხმას აძლევენ, მეორე დღეს მათ წინააღმდეგ აძლევენ ხმას პროფ. კავშირებში და კოოპ.—ში.

ამ დაწესებულებებს მათ მათივე მიმდევრებიც ვერ ანდობენ. თვით კომუნისტურად განწყობილ მასებსაც არ სურთ კომუნისტურ პარტიას ხელში ჩაუვდონ ისეთი ორგანიზაციები, რომლებთანაც მათი საარსებო ინტერესები მეტად მჭიდროთ არიან დაკავშირებული. ამიტომ არის, რომ კომუნისტებმა დღემდე ვერ შესძლეს ვერც ერთი პროფ. კავშირის, ვერც ერთი კოლპერაციის რომელიმე მნიშვნელოვანი ცენტრის ხელში ჩაგდება.

როგორია თვით კომუნისტური პარტიის აპარატი და შემადგენლობა?

მეთაურთა ზედა ფენები გადარეცხა მოსკოვის ნიაღვარმა. ისინი ან თავისი ნებით ჩამოსცილდნენ მოძრაობას, ან გადაყენებულ იქნენ. ძველი მეთაურები, პაულ ლევი, ფრისლანდი და ყოფილი დამოუკიდებელი ს. დ-ბი (დომივი, გაიერი, ჰოფმანი და სხვ.) ხომ დიდი ხანია მოსცილდნენ კომ. პარტიას და ს. დ.—ისთან დაბრუნდნენ! მეორე წყებაც — ბრანდლერი, ტალჰაიმერი და კომპანია დიდი ხანია გადარეცხეს: ასევე მოუვიდა რუთ ფიშერს და მის ჯგუფს, კორუს, კაცს, მასლოვს და მრავალ სხვა ერთ დროს «მსოფლიო რევოლუციის უდიდეს გმირებს». მოხუცი კლარა ცეტკინი ხომ ცოცხალ ლეშით არის ქცეული! არავინ იცის, ის პარტიაშია კიდევ თუ არა! 1924 წელს არჩეული 45 დეპუტატიდან რაისტაგის გაშვებამდე (1928), 30 და შერჩა პარტიას. ერთი სიტყვით, ყველა ასე თუ ისე სერიოზული და საკუთარი თავის მქონე მეთაური მოსწყდა კომ. მოძრაობას. სასიცოცხლო ელემენტები გადავიდნენ სოც. დემ.—იში. კომ. პარტიას კი შერჩა აპარატი, რომელსაც სტალინი თავის სურვილებსამებრ ამოძრავებს.

კომ. ხელმძღვანელთა ქვედა ფენებიც, «მოწინავე მუშები» ვერც ინტელექტუალურად და გაწრთვნი-მომზადების მხრივ, ვერც მორალურად თუ პასუხისმგებლობის გრძობით ვერ შეედრებიან სოც. დ.—იულ ფუნქციონერებს და მხოლოდ დემოკრიისათვის თუ გამოდგებიან. მათში ვერ ნახავთ პროფესიონალურ, საკოლპერაციო, სასკოლო ან კომუნალურ დარგში გაწრთვნილ მოღვაწეებს.

კიდევ უფრო ჩამორჩენილია სოციალდემოკრატიულ მასებთან შედარებით, კომუნისტური პარტიის ქვედა ფენა და მიმდევართა «მასები».

მუშათა (უფრო უმუშევართა) უმდაბლესი ფენები, უცებ გალატაკებულ-გაბოროტებული მეშინობისა და წვრილი ბურჟუაზიის ნაწილი, ორიოდ ლუმპენპროლეტარი და სხვა დეკლასიური ელემენტები — აი გერმანიის კომუნისტური პარტიის ლაშქარი. მისი მნიშვნელოვანი ნაწილი შეიძლება ხვალ ფაშისტებს მიემხროს ან პირიქით. სრულიად გულანდილათ და სამართლიანად ამბობს პიატინციკი: —

«თითქმის ყველა წარმომებაში, სადაც პროფკავშირთა ოპოზიციამ (კომუნისტურმა) ამ წელიწადში ხმები დაჰკარგა, მოიმატა ფაშისტებმა»-ო, და ამის აშკარად დამამტკიცებელი სტატისტიკაც იქვე მოჰყავს. უკვე ამ აღსარებიდან სჩანს, თუ რა ნაირ მასებში აქვთ კომუნისტებს გავლენა და თუ როგორ «ამზადებენ» ისინი მუშათა კლასს.

კომუნისტების ერთთავად რეაქციონური და მუშათა კლასის გამბრწყინელი საქმიანობა მეტად ცხადია. არ მომხდარა გერმანიაში რეაქციონური ძალების თითქმის არც ერთი გამარჯვება, რომელშიაც კომუნისტებს უდიდესი ღვაწლი არ მიუძღოდნენ.

კომუნისტებს გერმანიის ყოველ სსენებაზე პირზე აკერიათ «ჰინდენბურგის რესპუბლიკა». ჰინდენბურგის არჩევა — ქვეყანაში იცის! — მათ გახადეს შესაძლებელი ტელჰანის საპრეზიდენტო არჩევნებში ბოლომდე წამოყენებით და ხმების დაფანტვით. ეს მოსკოვმაც უსაყვედურა მათ. ყველაფერი ისაც, რაც ჰინდენბურგის არჩევის შემდეგ მემარჯვენე გეზის სასარგებლოდ მოხდა, მათი წყალობაა. რაც უარესი, მით უმწვენიერესი, — აი არსებითად მათი ლოზუნგი. ძალიან იშვიათად ხდება ხოლმე, რომ მათ (ისიც მუშების მეტის მეტი შიშით!) იმავე წინადადებას მისცენ

ხმა, რასაც სოციალდემ—ტები აძლევენ. დიდ უმრავლეს შემთხვევებში უჭველად წინააღმდეგი უნდა ჰქნან და ამით მთელ საპარლამენტო მუშაობაში — წმინდა პოლიტიკურში, ეკონომიურში თუ სოციალპოლიტიკურში — მუდამ უშუავესი რეაქციის საქმეს აკეთებენ.

იგივე ითქმის გერმანიის კომუნისტურ ახალგაზდათა კავშირზეც. იგივე ევლური პოლიტიკა, იგივე უსიტყვო მონობა მოსკოვის მიმართ, იგივე მორალური გახრწნა, რაც ახალგაზდათაში კიდევ უფრო საშიშ ფორმებს ღებულობს; იგივე რეაქციის სამსახური, დანებით და ცილისწამებით ბრძოლა სოციალდემოკრატიული ახალგაზდაობის წინააღმდეგ.

თუ კომუნისტურს, ამ გიჟურ პარტიას მასსების ერთ საგრძობ, თუმცა შეუგნებელ ნაწილში მაინც გავლენა აქვს, ეს აიხსნება საერთო ხასიათის მიზეზებით — ომის, უმუშევრობისა და უამრავი გადასახადების მიერ მცხოვრებთა ერთი ნაწილის მეტისმეტი გაბორბლება და არეგდარევა, მოსკოვის მილიონები და სხვა. აგრეთვე გერმანიის სოციალდემოკრატიული პარტიის ზოგი სისუსტეებითაც. უპირველეს ყოვლისა ის ფაქტი, რომ სოციალდემოკრატია წლების განმავლობაში გათიშული იყო, დღემდისაც ერთგვარ კვალს ამჩნევს მის ენერგეტიულ და პროპაგანდისტულ ძალას. მართალია ის ერთი უადრესად ანტიბოლშევიკური პარტიაა (ამიტომ სძულს მოსკოვს «ფორვერტს»-ი ყველა სხვა განეთზე უფრო). მაგრამ ყოფილი გათიშვა, რომელიც პარტიის ერთს, თუმცა მცირედ ნაწილს დღესაც ბოლშევიზანურ ჰანგებზე ამღერებს, გერმანიის მძიმე მდგომარეობა და მთავრობის პარტიის ნაწილობრივ დიპლომატიური თავდაპერილობა მოსკოვის მიმართ, თან ავსტრიის და რუსეთის სოციალდემ—ის ბოლშევიზანური გავლენაც ხელს უშლიდა მისი ბრძოლის სიმკვეთრეს. ამავე დროს გერმანიის სოციალდემო—ტიას სჭირია მეტი გადაჭრილობა და თავგამოდება კომუნისტებთან ბრძოლაში. კომუნისტებს ჯერ ბევრი ჰყავთ ისეთები, რომელთაც არა უწყიან, თუ რა ხდება მათივე პარტიის გახრწნილ სათავეში.

აი ამ მასსების გულში მთელი სიმძლავრით შეჭრა — რა მსხვერპლიც არ უნდა დაჯდეს ეს! — და შავ ენერგიული, ხანგრძლივი და ყოველმხრივი პროპაგანდა — მუშაობის გაჩაღება მოსკოველთა წინააღმდეგ არის აუცილებელი ამოცანა გერმანიის სოციალდემოკრატიისთვის.

დღეს, როცა გერმანიამ დასავლეთთან დაახლოვების საქმეში გადაჭრული მნიშვნელობის საზღვარი გადალახა (იუნგის გეგმა), გერმანიის სოციალდემ—იაც გადაჭრულ შეტევებზე უნდა გადავიდეს კომუნისტთან ბრძოლაში. ამ მხრივ მეტად საგულისხმო იყო გერმანიის სოციალდემ—ტიის ენერგიული გამოსვლა ბოლშევიზმის წინააღმდეგ წარსულ მაისში, ინტერნაციონალის ეგზეკუტივის სხდომაზე, ბერლინში. აქ ის პირველად დაუპირდაპირდა ვიენას გარკვევით და გაბედულათ.

იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ გერმანიის სოციალდ—კრატია იმ შეტევით პოლიტიკას მოსკოვის წინააღმდეგ, რომელსაც ის ეგზეკუტივის სხდომაზე მოითხოვდა შეუპოვრად განაგრძობს და განავითარებს. ამით ის არა მარტო გერმანიის კომუნისტურ მოძრაობას გამოაცლის ყოველგვარ სასიცოცხლო ელემენტებს, არა მარტო გერმანიაში განამტკიცებს თავის პოზიციებს, არამედ დიდ მუშათა ინტერნაციონალსაც გამაჯანსაღებელ კვალს დაამჩნევს.

ჩ ვ ე ნ ი ა ხ ა ლ ი თ ა ო გ ა

არა ერთხელ გვსმენია, თუ რა უმსგავსო და ცალმხრივ აღზრდას ღებულობს ჩვენი მომავალი თაობა საბჭოთა საქართველოში, მაგრამ რაც მეტად გვაწუხებს ჩვენი მომავალი ბედი, მით უფრო საჭიროებას ვგრძნობთ მუდამ და კიდევ ამ უმსგავსოებაზე ვილაპარაკოთ.

გადახედეთ თუ გნებავთ პირველი წლის საკითხავ წიგნს პატარა ბავშვებისათვის და უკვე იქ დაინახავთ, თუ საით უნდა მიემართებოდეს მომავალი ქართველის აზრი და გონება; პირველი ანბანის ამოსაღები აჭრელებულია კომუნისტური ამბებით და იშვიათად შეხვდებით ისეთ მოთხრობას ან სურათს, სადაც ბავში ან თავჯდომარეობას არ სწავლობდეს, ან მდივნობას, ან ილიჩის დაბადების, მისი მოღვაწეობის და სიკვდილის ამბავს.

როგორც კი ბავში ამ ამოსაღებს გაათავებს, ის უკვე ნორჩი პიონერია, საიდანაც ის ჯერ კომსომოლი უნდა გახდეს, შემდეგ კი ჩეკისტი და პარტიის წევრი.

ამ ეტაპების გავლა ყველასათვისაა შესაძლებელი. მაგრამ თუ ამ პროპაგანდის მიუხედავად, ახალგაზრდის საღმა გონებამ მაინც სწორი გზა აირჩია და კომუნისტი არ გახდა, ხელისუფლება მას გასაქანს აღარ აძლევს, უნივერსიტეტის კარებს უხურავს და ჩეკისტ-კომსომოლების სათარეშოთ ხდის ქართულ კულტურის ტაძარს. აქედან შედეგიც ერთადერთი უნდა იყოს: საქართველოს მომავალი თაობა ან სრულებით უეციო უნდა დარჩეს, ან მხოლოდ კომუნისტური ინტელიგენცია უნდა იდგეს ერის სათავეში. ეს არის მმართველი პარტიის მიზანი და ზრახვები.

მაგრამ თუ ეს შერჩეული მოსწავლე ახალგაზრდობა კომუნისტურია, საბედნიეროდ უნდა აღინიშნოს, რომ თვით ამ კონუნისტურ ახალგაზრდობაში იჭვი დაიბადა — ვაი თუ ხვალ ან ზევ კომუნისტური პარტია ქვეყნის სათავეში აღარ იქნეს და ვინღა იქნება მაშინ ჩვენი მფარველიო. თუ წინეთ ეს კომსომოლები ჰუმანიტარულ მეცნიერებას ეწაფებოდნენ და გაკომისრება მათი იდეალი იყო, დღეს ისინი თვითონვე შეეწყდნენ საბჭოთა ხელისუფლების მუდმივობაში და მწვავედ იგრძნეს, რომ მომავალი ცხოვრება მათგან არა ლენინის ნაანდერძების ზეპირ ცოდნას მოითხოვს, არამედ ცოდნას პრაქტიკულს, ტექნიკურს, თუ სურთ მათ ამ ცხოვრებას პირისპირ შეხვდნენ, ულუკმოდ არ დარჩენ. და ამ საჭიროებას არა მარტო ახალგაზრდები გრძნობენ, არამედ, რაც მთავარია, თვით მათი მამები, ძველი კომუნისტები ყნოსვენ, რომ მათი ბრძანებლობა დიდ ხანს ვერ გასტანს და ამიტომ ცდილობენ მათ შვილებს პრაქტიკული ცოდნა შესძინონ, რათა ამით მათი მომავალი უზრუნველყონ.

ამგვარად მოხდა, რომ თანდათანობით დაკარგეს მნიშვნელობა მუშათა ფაკულტეტებმა და სოციალურ დარგებმა, სადაც მოსწავლეს მხოლოდ მარქსიზმს ასწავლიდნენ და მასაც კომუნისტურ ყაიდაზე, ან ლენინიზმით ხსნიდნენ ყოველ მოვლენას. ამ რიგად ცხოვრებას მაინც თავისი გააქვს და მისი ლოლიკური მსვლელობა ვერც კომუნისტურმა ძალდატანებამ შესცვალა.

ახალგაზრდობაზე უკეთეს მდგომარეობაში არც ქართული ენა ჩაუყენებიათ ჩვენი ქვეყნის მესვეურთ. რა კი მისი სკოლიდან განდევნა შეუძლებელი შეიქნა მათთვის, მოსკოვის ემისრებმა ყოველი ძალღონე იხმარეს, რათა მათი პატრონების ენა

პრივილეგიურ მდგომარეობაში მანაც ჩაეყენებით დედაენასთან შედარებით. ლი ეს ხომ ის ენაა, რომელზედაც უკვდავი ილიჩი სწერდა; ამიტომ იფიქრეს ბოლ-შევიკებმა, რომ მისი გაკვეთილი ხუთჯერ უნდა ყოფილიყო კვირაში, ხოლო ქართული ენის ოთხჯერ!

ხალხის აბუჩად ავდებიაში მათ კათოლიკურ ეკლესიასაც გაუხსრეს, რომელიც ლათინურად სწირავს ყველა ქვეყნებში, სადაც ეს ენა არა თუ ხალხს, არამედ თვით მღვდლებსაც არ ესმით ხეირიანად. რუსულის ადგილობრივად და უფრო კარგათ შესასწავლად, საბჭოთა მთავრობა რჩეულ კომუნისტ-სტიპენდიანტ სტუდენტებს მოსკოვშიაც კი ავზანის სწავლის მისაღებად, თითქოს ჩვენში არ არსებობდეს უმაღლესი სასწავლებელი. მაგრამ რუსულ ენას ვერც ამ პროტექციამ უშველა ჩვენში. მისი ცოდნა დაახლოვებით იმავე დონეზე დგას, რომელზედაც იდგა ფრანგული ან გერმანული ენა ბევრით გიმნაზიელისათვის ძველ დროში.

ჩვენ ზოგიერთებსავით არ გვანარებს რამეს უცოდინარობა, თუნდაც ეს მტერის ენა იყოს, მაგრამ ეს ფაქტი საბედნიეროთ იმას მოწმობს, რომ კომუნისტური ძალდატანებისთვისაც შეუძლებელი საქმე შეიქნა ეროვნული სულის სელოფურად ჩაკვლა. მართლაც, რაა გასაკვირველი, რომ ქართულმა ენამ რუსული დაჩრდიროს ჩვენში, თუნდაც ასეთ დახუთულ ატმოსფეროში?

ასეთია ჩვენი ხალხის ეროვნული გამძლეობა და პოტენციალური ენერგია, რომელსაც ქართველი ახალგაზრდობა ასე ამქლავენებს დუხპირ პირობების მიუხედავად იქ, საქართველოში.

არა ნაკლებ მწვავეა, მწარეა საუბედუროთ ის სვედრი, რომელიც წილად შეხვდა უცხოეთში მყოფ ახალ თაობას. თუ აქ თავისუფალი ვართ პოლიტიკური ძალდატანებისაგან, სამაგიეროთ გვიხდება მძიმე ბრძოლა ფიზიკური არსებობისათვის, ვეწვეით შეუჩვეველ ფიზიკურ შრომას...

და მანაც ყველა ამის მიუხედავათ, ჩვენი წმინდა ვალია განაწამებ სამშობლოს წინაშე, დავაკვირდეთ და შევისწავლოთ აქაური ცხოვრება, შევიყვართ აქაური შრომა, შევიძინოთ შეძლების მიხედვით ცოდნა იმ დარგის და საქმის, რომლის მიღება ასე შეუძლებელია იქ, საქართველოს პირობებში.

ჩვენ გვჯერა, რომ ამ საქიროგბას ყველა აქ მყოფი ახალგაზრდა გრძნობს და აქ დროებით ყოფნას შესაფერისად მოიხმარს.

აკ. ასათიანი

29 — 6 — 30 წ.

უადგილობის გამო გადადებული მასალა დაიბეჭდება შემდეგ რვეულში.

მასალები და სხვა უნდა გადმოიგზავნოს ამხ.
პ. სარჯველაძის სახელზე, პარიზში.